

Dr Ljiljana Krneta
Banja Luka
krnetaljliljana@yahoo.com

UDK: 371.95
ISBN 978-86-7372-131-6, 16 (2011), p.384-394
Originalan naučni rad

DAROVITI I PERCEPCIJA RADNE EFIKASNOSTI NASTAVNIKA

Rezime U procesu globalizacije koja se karakteriše krupnim ekonomskim, društvenim i političkim promjenama u svijetu i u Evropi, savremen informacione tehnologije joj daju posebno ubrzanje, te globalizacija postaje sveprožimajući proces. Ona podrazumijeva reviziju ekonomskog, političkog, socijalnog, obrazovnog i kulturnog razvoja.

Promjene koje je globalizacija nametnula obrazovanju, su sasvim drugačiji proces sticanja znanja. Te promjene se ogledaju u promjeni sistema obrazovanja (i odgovarajućih zakona), promjeni nastavnih planova i programa, privatizaciji obrazovnih institucija na svim nivoima, povećanom uticaju međunarodnih organizacija i korporacija, drugačijem finansiranju, edukaciji nastavnog kadra.

U tom smislu fenomen i istraživanje darovitosti u procesu globalizacije, podrazumijeva holističan pristup, fleksibilan diskurs, stalno preispitivanje društva i sistemsku brigu o njima. U našem radu se razmatraju pojmovi darovitih i percepcije radne efikasnosti nastavnika, koji su neodvojivi od pojmova efikasnosti svakog sistema vaspitanja i obrazovanja, od efikasnog(uspješnog) nastavnika.

Uzorak istraživanja(1150) učenika, završnih razreda osnovnih i srednjih škola (Republika Srpska i FBiH) BiH, obuhvatio je učenike od 14 do 19 godina. Uzorak ispitanika obuhvatio je selo, prigradska naselja, manje i veće gradove, te 258 darovitih učenika. U istraživanju se pošlo od generalne pretpostavke da su psihološke osobine i socio-iskustvena obilježja učenika ne samo izvor niza razlika u percepciji radne efikasnosti nastavnika, nego i determinanta njihove percepcije radne efikasnosti nastavnika.

Dobijeni rezultati pokazuju da učenici kao najvažnije karakteristike radne efikasnosti nastavnika percipiraju one radne karakteristike, koje su važne za organizaciju i izvođenje nastave i bitne za realizaciju uloge nastavnika u postojećem sistemu obrazovanja. Najvažnija je instruktivna kompetentnost nastavnika, tj. najvažnija radna karakteristika efikasnosti, jer omogućava radno angažovanje nastavnika u ovako koncipiranom sistemu. Istovremeno, to je odlika i kognitivistički orijentisanog sistema vaspitanja i obrazovanja, jer je uloga nastavnika u tom sistemu da realizuje nastavni plan i program i postigne postavljene ciljeve. Osim toga, rezultati pokazuju da su psihološke osobine učenika i njihova socio-iskustvena obilježja značajni izvori razlika u percepciji radne efikasnostinastavnika “kakav jeste” i “kakav treba” da bude.

Ključne riječi: globalizacija, daroviti, percepcija radne efikasnosti nastavnika.

U vremenu globalizacije, koja se karakteriše ubrzanim razvojem informatičkih tehnologija, pitanje darovitosti zauzima sve važnije mjesto. Unatoč većem broju autora u svijetu i kod nas, koji se bave fenomenološkim proučavanjem konstrukta darovitosti, osjeća se potreba za većim brojem empirijskih istraživanja. U okviru empirijskih istraživanja darovitosti, važno je aspekt holističkog pristupa fenomenu darovitosti u globalnim procesima, koji su zahvatili Evropu i svijet. Globalizacija nameće mnoštvo izazova... što podrazumijeva drugačiji cilj, određivanje strategije globalnog razvoja, uključenosti u globalne procese sveprožimajućeg procesa. U tom procesu, nesumnjivo je, da pitanje darovitih zahtijeva poseban tretman, jer briga svakog razvijenog društva, je sistemski pristup darovitosti, humanistička orijentacija, očuvanje tog nepresušnog izvora i snažne energije (potencijala) svakog društva.

Ukazujući na značaj i promjene koje globalizacija postavlja, ne zaobilazeći ni naše društvo, smatramo značajnim ukazati na neke bitne momente u istraživanju i percepciji darovitosti, posebno u domenu percepcije radne efikasnosti nastavnika, očuvanja kreativnosti i njenog podsticanja, u svijetlu globalnih procesa, koji se dešavaju kod nas, u regionu, i Evropi.

Svjetsni smo činjenice da se danas u svijetu najveći broj istraživanja realizuje u zapadnim kulturama. Od toga oko 68% istraživanja se realizuje na području SAD-a, a dominantne su kognitivističke orijentacije. No, posljednje dvije decenije u metodološkom pristupu istraživanja darovitosti, značajno mjesto zauzimaju različiti metodološki pristupi i teorijska osmišljavanja ovog složenog fenomena. U prilog tome govore održane Međunarodne Konferencije, posvećene darovitosti na različitim krajevima svijeta. Naime, tokom 2002.godine (prema Đorđević, B. 2005) održana su dva internacionalna skupa o darovitosti i kreativnoj djeci i adolescentima. Prvi skup je održan u Bankoku (Tajland) od 12-16 avgusta, a drugi na Rodosu (Grčka), od 9-13. avgusta. Internacionalni skup u Bankoku je održan pod naslovom *Sjajni dječiji potencijali i kreativnost* (Igniting children potentials and creativity). Internacionalni skup na Rodosu (Grčka) održan je pod naslovom *Osma Konferencija Evropskog saveta za visoke sposobnosti (ECHA), tema: Razvoj ljudskog potencijala-investiranje u budućnost*.

Ovi skupovi su dali mnogo odgovora na fenomen darovitosti kao što je: modeli obrazovanja i vaspitanja mladih, programi za darovite, procjene programa i njihova evaluacija,

nastavnici i roditelji i obrazovanje darovitih, identifikacija i savjetovanje, razvojni problemi, teorijska pitanja vaspitanja darovitih, stvaralački potencijali, socijalni problemi darovitih, programi izvan kurikuluma...

Najpotpuniji pregled istraživanja darovitosti kod nas, nalazi se u 16 Zbornika o darovitosti i kreativnosti, koje je izdala Visoka škola za obrazovanje vaspitača u Vršcu. Okupljajući najpoznatije stručnjake različitih profila na "okruglim stolovima" Visoka škola za obrazovanje vaspitača u Vršcu, predstavlja izuzetan primjer kako treba raditi i stvarati strategije podsticanja darovitosti. U Zbornicima ove prestižne visokoškolske institucije, predstavljeni su radovi najjeminentnijih stručnjaka tokom proteklih 16 godina, a istraživani su problemi od predškolskog uzrasta do univerziteta. Fenomen darovitosti i kreativnosti razmatran je sa različitih aspekata: psihološkog, pedagoškog, sociološkog, filozofskog. Ovakav pristup je rijedak i u svijetu, a objavljeni Zbornici su prava riznica teorija i shvatanja, istraživačkih projekta, programa, rezultata kao i njihove primjene u praksi. Stoga su nezaobilazni kao izvor u teorijskom i praktičnom smislu, za sve one koji se studiozno bave izučavanjem i istraživanjem fenomena darovitosti. Potpunije sagledavnje fenomena darovitosti u procesima globalizacije, pruža nam empirijsko istraživanje autorice Krneta, Lj. (2010, *doktorska disertacija*). U kontekstu krupnih promjena u sistemu vaspitanja i obrazovanja, na našim prostorima, koje su posljedica ne samo globalizacije i tranzicije, nego i krupnih promjena u sferi društveno-političkih i ekonomskih odnosa u društvu, autorica iznosi rezultate učeničke percepcije radne efikasnosti nastavnika. Te promjene utiču na sistem vaspitanja i obrazovanja, a posebno na njegove glavne aktere, na položaj učenika i nastavnika.

Tokom (2009), autorica Krneta, Lj. (2009) realizovala je empirijsko –neeksperimentalno istraživanje "*Osobine ličnosti kao percepcija radne efikasnosti nastavnika*" na uzorku Bosne i Hercegovine. Naime, uzorkom istraživanja je bilo obuhvaćeno 1150 učenika (Republika Srpska i Federacija BiH) završnih razreda osnovnih i srednjih škola, od 14 do 19 godina, naseljenih u različitim mjestima življenja (selo, prigradsko naselje, malo i veće mjesto). Takođe, u uzorku je bilo obuhvaćeno i 258 darovitih učenika. Najveći broj učenika je iz osnovnih škola (676) ili 58,78%, dok je (474) ili 41,22% učenika iz srednjih škola. Veći broj učenika iz osnovnih škola je zbog većeg broja osnovnih škola. Struktura uzorka prema polu izgleda ovako: 593 djevojčice ili

51,56%, a 557 ili 48,43% dječaka; dok su u osnovnim školama obuhvaćeni učenici sedmih, osmih i devetih razreda, u srednjim školama u uzorku su se našli učenici drugih, trećih i četvrtih razreda.

Predmet ovog istraživanja operacionalizovan je na ispitivanje relacija između osobina ličnosti učenika i njihovih percepcija radne efikasnosti nastavnika. Širi problem istraživanja situiran je u prostoru istraživanja radne efikasnosti nastavnika, posebno tokom aktuelnih promjena u obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, i procesom usklađivanja obrazovanja sa promjenama u drugim sferama društva. Ukratko, problem istraživanja se odnosi na aspekt relacija osobina ličnosti učenika kao determinanti percepcije radne efikasnosti nastavnika. Ili, kako učenici percipiraju efikasnog nastavnika u sadašnjoj nastavnoj praksi, te kakav nastavnik treba da bude u savremenoj školi.

Stoga je važno napomenuti psihološke i socijalne faktore učenika, tj. varijable iz prostora ličnosti učenika (emocionalna inteligencija, opšta inteligencija, motiv postignuća i opšta samoeфикаsnost), i njihovih relevantnih socio-statusnih i iskustvenih obilježja (pol, vrsta, škole, mjesto stanovanja, materijalne prilike u kojima žive, školski uspjeh i sl.), kao izvore razlika u percepciji radne efikasnosti nastavnika “kakav jeste” u sadašnjoj nastavnoj praksi i “kakav treba” da bude u savremenoj školi ili školi budućnosti.

Ovako definisan predmet istraživanja, odredio je metodološki koncept istraživanja. Naučni cilj ovog istraživanja je sagledavanje prirode odnosa među posmatranim osobinama ličnosti učenika i njihovih socio-iskustvenih obilježja, s jedne strane i percepcije radne efikasnosti nastavnika, tj. različitih karakteristika koje se odnose na efikasnog nastavnika. Osnovni cilj je analiziranje relacija između osobina ličnosti (EQ, IQ, motiv postignuća, opšta samoeфикаsnost) i socijalno-iskustvena obilježja (pol, mjesto stanovanja, vrsta škole, materijalne prilike, školski uspjeh), s jedne strane i učeničke percepcije radne efikasnosti nastavnika, tj. aktivnosti koje su karakteristične za efikasnog nastavnika, s druge strane. Problem istraživanja operacionalizovan je na identifikaciju kompetencija ili radnih aktivnosti, koje su karakteristične za efikasnog nastavnika, tj. na ono preko čega su sagledavane kompetencije nastavnika, kao radne aktivnosti, efikasnost nastavnika. U užem smislu, problem istraživanja se odnosi na aspekt relacija osobina ličnosti učenika kao determinanti percepcije radne efikasnosti nastavnika. U centru pažnje je kako

učenici i daroviti učenici percipiraju radnu efikasnost nastavnika u sadašnjoj nastavnoj praksi, te kakav nastavnik treba da bude u savremenoj školi. Stoga je problem istraživanja operacionalisan na psihološke i socijalne faktore učenika kao determinante percepcije radne efikasnosti nastavnika, tj. na varijable iz prostora ličnosti učenika (emocionalna inteligencija, opšta inteligencija, motiv postignuća i opšta samoeфикаsnost) i njihovih relevantnih socio-statusnih i iskustvenih obilježja (pol, vrsta škole, materijalne prilike u kojima žive, školski uspjeh i dr.), kao izvora razlika u percepciji radne efikasnosti nastavnika kakav „jeste! i kakav „treba“ da bude u savremenoj školi ili školi budućnosti.

Posebna pažnja je posvećena ispitivanju relacija (povezanosti i razlika) između osobina ličnosti učenika (i darovitih) i percepcije radne efikasnosti nastavnika, tj. onih aspekata kompetencija nastavnika koje su bile predmet uže empirijske opservacije:

- percepcije radne efikasnosti nastavnika, sagledanih preko radnih aktivnosti, koje su karakteristične za efikasnog nastavnika kakav on „ jeste “ u neposrednoj nastavnoj praksi i kakav „ treba “ da bude u savremenoj nastavi;
- relacije između osobina učenika (EQ, IQ, motiv postignuća, opšta samoeфикаsnost), s jedne strane i njihove percepcije radnih aktivnosti, koje učenici završnih razreda osnovne i srednje škole opažaju kao karakteristične za efikasnog nastavnika u neposrednoj nastavnoj praksi i školi budućnosti;
- relacije između smjera i intenziteta socijalno-iskustvenih obilježja učenika (pol, vrsta škole, materijalne prilike, mjesto stanovanja, uspjeh u prethodnom razredu...) s jedne strane i percepcije radnih aktivnosti koje učenici završnih razreda osnovnih i srednjih škola opažaju kao karakteristične za efikasnog nastavnika u neposrednoj nastavnoj praksi i školi budućnosti.

Ovdje treba ukazati da je proučavaje izabranog problema suočeno sa nizom teškoća, koje se odnose prije svega na nedovoljno istražen problem ne samo kod nas, nego i u zemljama u regionu i šire. Istovremeno, vrijeme u kojem je izvršeno istraživanje karakterišu krupne društveno-političke i ekonomske promjene, kao i procesi globalizacije i tranzicije, izražena potreba usklađivanja obrazovanja sa obrazovnim sistemima u okruženju i u Evropi. Evidentno je nedovoljno poznavanje prirode tih promjena i njihovog uticaja na funkcionisanje sistema vaspitanja i obrazovanja, kriterija za vrednovanje ključnih aktivnosti glavnih aktera u tim procesima. Tokom promjena mijenjaju se osnovni

postulati koncepcija u vaspitanju i obrazovanju... Umjesto dominantne kognitivističke orijentacije i usmjerenosti nastavnika na aktivnosti koje vode prevashodno sticanju znanja učenika, sve više se pažnje nastavnika se usmjerava na cjelovit socio-psihološki i emocionalni razvoj učenika, u kome je sticanje znanja samo jedan od bitnih aspekata nastavnog rada. Tako se promjenama u obrazovanju pomjeraju granice i uvode nove koncepcije, koje u centar događanja stavljaju učenika i njegov cjelovit razvoj (konstruktivistički pristup i humanistička orijentacija).

U tom kontekstu prilikom analize rezultata i interpretacije rezultata istraživanja treba imati u vidu:

1. Da je efikasnost nastavnika određena djelovanjem niza drugih faktora koji usmjeravaju njegovo ponašanje, a posebno *ulogom koju ima u nastavnom procesu (nastavnik u postojećoj organizaciji drži predavanja, izlaže, objašnjava...a učenik prati, sluša, memoriše i ponavlja.*

2. Da je bitna karakteristika nastavnika kakav „jeste“, *stil ponašanja klasičnog pedagoga, karakterističnog za klasični razredno-časovni sistem, s dominacijom frontalnog oblika rada i metodom predavanja i izlaganja gradiva.* No, u percepciji nastavnika kakav „treba“ da bude, dominantniji je *instruktivni stil ponašanja i socijalne podrške, koji omogućava psihofizički razvoj i adekvatnije uključivanje učenika u društvene tokove nakon završenog školovanja.*

Tradicionalni lik nastavnika- pedagoga manifestuje se kroz ideju da više znanja, istovremeno znači i više učinka, i veću radnu efikasnost. Percipirani lik savremenog nastavnika karakteriše sposobnost modelovanja socijalnih situacija u kojima će učenici većim samostalnim angažovanjem doprinostiti svom brežem i cjelovitijem psihosocijalnom razvoju i bržem i adekvatnijem uključivanju u društvene tokove. U tom smislu radne aktivnosti nastavnika zasnovane su na instruktivnom stilu ponašanja i socijalne podrške.

3. Učenici svoje nastavnike i posebno njihove radne karakteristike *opažaju* u samo određenom kontekstu, tj. u *školskim situacijama* i na osnovu ponašanja u tim situacijama.

Na taj način formiraju svoje *impresije* o nastavnicima i njihovom radu.

4. Uloga učenika u vaspitno-obrazovnom radu je specifična u odnosu na ulogu nastavnika, jer je učenik češće u poziciji da prati nastavu iz ugla slušaoca i da sa nastavnikom kontaktira po određenim shemama po kojima je organizovana nastava i posebno

nastavni čas. Dakle, učenik može da kontaktira sa nastavnikom samo kada mu on to omogući, primjenom različitih oblika grupnog nastavnog rada, a u klasičnoj nastavi, gdje dominira frontalni oblik rada, učenik uglavnom prati i posmatra rad nastavnika, gdje ima rijetko mogućnost da komunicira sa nastavnikom.

U tako koncipiranom istraživanju pošli smo od generalne pretpostavke da su *psihološke osobine i socijalno-iskustvena obilježja učenika ne samo izvor niza razlika u percepciji radne efikasnosti nastavnika, nego i detreminanta njihove percepcije radne efikasnosti nastavnika. Dakle, individualne karakteristike učenika, sagledane kroz njihove psihološke osobine i socijalno-iskustvena obilježja, mogu biti značajni u percepciji radne efikasnosti nastavnika u osnovnoj i srednjoj školi. Poseban akcenat je stavljen na percepciju nastavnika kakav „jeste“ u sadašnjoj nastavnoj praksi i nastavnika kakav „treba“ da bude u savremenoj školi, i da se mogu očekivati značajne razlike u percepciji radnih aktivnosti između nastavnika kakav „jeste“ i kakav „treba“ da bude.*

Dobijeni rezultati pokazuju da učenici kao najvažnije karakteristike radne efikasnosti nastavnika percipiraju one radne karakteristike koje su važne za organizaciju i izvođenje nastave bitne za realizaciju uloge nastavnika u postojećem sistemu vaspitanja i obrazovanja. Učenici percipiraju da je *instruktivna kompetentnost* nastavnika najvažnija radna karakteristika efikasnog nastavnika, jer omogućava efikasno radno angažovanje nastavnika u ovako koncipiranom obrazovnom sistemu. U isto vrijeme to su osnovni postulati kognitivističke koncepcije nastave, prema kojoj je sticanje znanja najvažniji cilj vaspitno-obrazovnog rada u školi. Uloga nastavnika u tako koncipiranom vaspitno-obrazovnom radu je da realizuje nastavni plan i program i postigne postavljene ciljeve vaspitno-obrazovnog rada. Odgovori učenika potvrđuju polazna očekivanja da se u nastavi ostvaruju uloge nastavnika primjerene postojećoj nastavnoj koncepciji (teoriji i praksi).

Osim toga, rezultati pokazuju da su *psihološke osobine učenika injihova socijalno-iskustvena obilježja, značajni izvori razlika u percepciji radne aktivnosti nastavnika kakav „jeste“ i kakav „treba“ da bude.* Rezultati diskriminativne analize i dobijeni Xi-kvadrati pokazuju da su utvrđene statistički značajne razlike između osobina ličnosti učenika (*intelektualne sposobnosti, emocionalna inteligencija, motiv postignuća, opšta samoeфикаsnost*) i socijalno-iskustvenih obilježja (*pol, vrsta škole, opšti uspjeh, mjesto stanovanja, materijalne prilike*), s jedne strane i percepcije

radne efikasnosti nastavnika kakav „ jeste“ i kakav „ treba“ da bude, s druge strane.

Zaključak

U savremenom dobu punom izazova, kojeg karakterišu procesi globalizacije i tranzicije, nesumnjivo je da je važno pitanje darovitih u procesu globalizacije. S obzirom na brz i skokovit razvoj informacionih tehnologija, omogućen je na globalnom nivou veoma brz protok informacija, podataka, roba...protok studenata i nastavnika. Iako je nesumnjivo veliki uticaj informacionih tehnologija na tehnološki i svaki drugi proces, globalizacija sa sobom nosi i neke negativne promjene, koje se odražavaju na ukupne društvene odnose i kulturu. Globalizacija društva u cjelini, narušava kroskulturalni koncept svakog društva, njegovu osobenost, inventivnost, kreativnost. Tako globalizacija sa svim svojim karakteristikama ne zaobilazi ni darovite pojedince, kao ni darovitost u svim njenim segmentima. Nametnuti visoki standardi efikasnosti i uspjehnosti, kao imperativ svakog globalnog društva, zadiru u područje darovitosti. Smatramo bitnim jasno definisanje promjena u društvu i strategije, koje sa sobom donosi globalizacija i njenog uticaja na darovite pojedince.

Stoga smo u razmatranju ovog fenomena (globalizacija i daroviti) smatrali bitnim tumačenje *percepcije radne efikasnosti nastavnika u sadašnjoj nastavnoj praksi (kakav jeste) i percepcije nastavnika u savremenoj školi, školi budućnosti (kakav treba) da bude. Rezultati provedenog empirijskog istraživanja Krneta, Lj. (2009) ukazuju da daroviti i drugi učenici objektivno procjenjuju uloge nastavnika u postojećoj organizaciji vaspitno-obrazovnog rada, da percipiraju kao najznačajniju radnu karakteristiku nastavnika „instruktivnu kompetentnost“. Ono što smatramo bitnim, jeste, da učenici percipiraju efikasnog nastavnika u savremenoj školi, kao nastavnika kojeg karakteriše inovativni stil i stil socijalne podrške učenicima, jer ih takav nastavnik razumije, i priprema za životne uloge u budućnosti. Nastavnik sa izraženom emocionalnom inteligencijom, priprema učenike za uspješnu adaptaciju i stavljanjem učenika u različite uloge, podstičući njihovu aktivnost u školskim situacijama, im omogućava uspješno adaptiranje u sadašnjoj školi, ali i školi budućnosti. Pripremajući ih na takav način, učenici razvijaju vještine emocionalne i socijalne inteligencije, koja je neophodna karika u cjelovitom razvoju darovitih i drugih učenika.*

Stoga, uvažavajući dobijene rezultate, Krneta, Lj. (2009), koji se uspješno mogu ugraditi u osvaremenjavanje vaspitno-obrazovnog procesa u cjelini, nezaobilazne su u percepcije darovitih i drugih učenika (1150), u percepciji radne efikasnosti nastavnika, sada i u budućnosti.

Literatura:

- Gojkov, G. (2008): Didaktika darovitih, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Pupin“- Vršac
- Gud, H. Het, P. (1966): Metodi socijalnog učenja, Vuk Karadžić, Beograd
- Dunderović, R. (2005): Socijalna distanca i pristupi njenom istraživanju, Zbornik:U susret integracijama, ur. Krneta, D. Filozofski fakultet, Istočno Sarajevo
- Đorđević, B. (2005): Darovitost i kreativnost dece i mladih, Viša škola za obrazovanje vaspitača, Mihailo Pupin, Vršac
- Đurić, Đ. (1971): Ispitivanje etničke distance kod dece, Matica Srpska, Zbornik za društvene nauke, Novi Sad
- Kreč, D. Kračvild, S.R.Balaki, L.L.:Pojedinač u društvu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije, Beograd
- Krneta, D. (2001): Osposobljenost studenata nastavnčkih fakulteta za rad sa kreativnim učenicima, Zbornik 7; VŠV, Mihailo Pupin, Vršac
- Krneta, D.& Krneta, Lj. (2005): Daroviti u očima drugih, Zbornik 11; Daroviti i odrasli, VŠV Mihailo Pupin, Vršac
- Krneta, D.(2006): Interaktivno učenje i nastava, Fakultet za političke i društvene nauke, Banja Luka
- Krneta, Lj. (2007): Obrazovanje za 21. vijek-NNK, Zbornik, Međunarodna Konferencija UNICEF-a, Nasilje nad djecom, Sarajevo
- Krneta, Lj.(2010): Osobine učenika kao percepcija radne efikasnosti nastavnika, *doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet Istočno Sarajevo*
- Krneta, Lj. (2008): Nenasilna komunikacija u funkciji podsticanja darovitosti, Zbornik, Međunarodna znanstvena Konferenca, *Holistični pogledi na nadarjenost, Ptuj*
- Krneta, Lj. (2009): Modeliranje vaspitno-obrazovnog rada NNK, Knjiga sažetaka, 17. Međunarodna Konferencija hrvatskih psihologa, Split
- Krneta, Lj. (2010): *Emocionalna inteligencija kao percepcija radne efikasnosti nastavnika*, 18. Međunarodna Konferencija hrvatskih psihologa, Opatija
- Krneta, Lj. (2010): Izazovi modernog doba i kvalitetna škola-percepcija radne efikasnosti nastavnika, Zbornik, VI međunarodni Kongres psihologa Slovenije, Rogaška Slatina

- Kuzmanović, B. (1995): Socijalna distanca prema pojedinim nacijama, u: Lazić, M. i sar. Razaranje društva-jugoslovensko društvom krizi 90-tih, Filip Višnjić, Beograd
- Kvaščev, R. (1981): Psihologija stvaralaštva, Izdavačko informativni centar studenata, Beograd
- Havelka, N. (2008): Socijalna percepcija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije, Beograd
- Maksić, S. (1998): Darovito dete u školi, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
- Ferbežer, I. (2002): Darovitost, VŠV, Vršac
- Vizek-Vidović, V. ur. (2005): Cjeloživotno obrazovanje učitelja i nastavnika: Institut za društvena istraživanja, I. Pilar, Zagreb
- Rot, N. (1978): Socijalna psihologija, Savez psihologa Srbije, Beograd
- Rosenberg, M.H. Kaplan (Eds): Social Psychology Of The Self-Concept, Harlan Davidson, Inc. Arlington Heights, Illinois, 1972.
- Salovey, P. Sluyter, J. Goleman, D. (1997): Emotional development and emotional intelligence, Educational implications.

GIFTED AND PERCEPTIONS OF TEACHERS WORKING EFFICIENCY

In the process of globalization which is characterized by large economic and political changes in the world and in Europe, modern information technology makes it especially acceleration, and the globalization process is becoming pervasive. Changes imposed by the globalization of education, is a completely different process of acquiring knowledge. Changes are reflected in the change of education system* and relevant laws, changes in curriculum, privation educational institutions at all levels is the increase of international organizations, a different financing and training of personal.

In the sense of the phenomenon and research talent in the process of globalization means comprehensive approach, a flexible discourse, constantly questioning and systematic nursing society of gifted. The paper considers the concepts and perceptions of gifted teachers working efficiency which is inseparable from the effectiveness of education and changes caused by all/pervasive process of globalization.

1150 sample survey of final year students of primary and secondary schools of Bosnia and Herzegovina, included students from 14 to 19 years, and 258 gifted students, settled in different places of residence (village, suburban area, small and bigger place).

In research after the general assumption that the psychological characteristics and social-experimental attributes of students not only a source sequence differences, in the perception of teachers, working efficiency but also the determinant of their perceptions of teachers' work efficiency. These results showed that students as the most important characteristic of the working efficiency of those perceived performance, which are important for the organization and execution of training and

essential for the realization of the role of teachers in the existing system of education.

It is both cognitive orientation in the system of education and education. Except that the results indicate that the psychological characteristics of students and their social-experieniall attributes inportant sources of difference in the perception of teachers work effieency what is and what needs to be.

Key words: gifted, perceptions of teachers work efficiency, globalization.

